

Ženy nášho rodu

*Túto knihu venujem
spomienke na moju milovanú
sestru Denisu.*

Petra
Nagyová-Džerengová

Ženy nášho rodu

Bratislava marec 2010

1968

Zohnem sa a skrehnutými prstami odlúpnem z kopy zeminy za hrst hliny. Hodím ju do diery predou mnou. Vlastne do jamy. Vlastne do hrobu. „Buch!“

V tom tichu to na mňa zapôsobí, akoby vybuchol granát. Možno vybuchol. V mojej hlave. Alebo to bolo čokoľvek iné. Hocičo, čo spôsobilo v mojom mozgu veľký tresk. Slová a myšlienky sa v nej vznášajú ako v bezťažovom stave, a keď do seba narazia, ľubovoľne sa spájajú, vytvárajúc tak absurdné kombinácie.

„Prach si a na prach sa obrátiš.“

Strhnem sa a pozriem na muža v plášti. Povedal tie slová alebo zazneli len v mojej hlave? Zachvejem sa od chladu. Vietor zosilnel a jeho hvízdanie v holých korunách stromov znie bezútešne. Znovu upriamim pozornosť na farára. Jeho ústa sa otvárajú a zatvárajú, zdá sa, že rozpráva, no obsah jeho reči mi uniká. Vnímam iba zmätok do seba narážajúcich slov v mojej mysli. Až sa mi z toho zakrútila hlava. Pre istotu odstúpim od hrobu. Tmavá jama však naďalej priťahuje môj pohľad, nedokážem ho od nej odtrhnúť, hoci cítim strach, že ma do seba vtiahne ako vysávač malú smietku. Predstavujem si, ako sa v rúre krútim ako v nejakej centrifúge, ktorá zo mňa vytrasie všetky myšlienky, odštaví mi mozog od všetkých emócií a na konci ma vyplúje ako inú bytosť, poskladanú nanovo, ako obraz v kaleidoskope. Túžila som po tom, no zá-

roveň som vedela, že nik sa nemôže odstrihnúť od svojej minulosti. Akoľvek ďaleko od nej utečiete, raz vás dostihne. Prežuje vás a čím neskôr sa to stane, tým viac to bude bolieť. Mňa to teraz bolí sakramentsky. Pretože pre mňa to prišlo poriadne neskoro. Červenolíci muž v ošúchanom obleku, ktorý sa dovtedy znudene opieral o lopatu, sa pustí do práce. Chvatne zhrňa hlinu do jamy, očividne to chce mať čo najskôr za sebou. Do nosa mi udrie závan kyslastého potu, spod ktorého preráža alkohol.

Hlúčik starších ľudí pri hrobe sa k sebe tlačí v zimomravej predtuche, že zanedlho to čaká aj ich a že im nič nepomôže vyhnúť sa osudu, bežiacemu k nim míľovými krokmi. A som tu aj ja. Ja so svojím predsavzatím, že sa nerozplačem a budem sa správať dôstojne, ako sa patrí na pohreboch ľudí, ktorých sme nepoznali. Darilo sa mi. Aspoň doposiaľ. Neplakala som, hoci slzy sa mi tísli do očí, odkedy som v tejto malej zapadnutej dedine vystúpila z autobusu. No teraz, keď je po všetkom a na moju starú mamu, ktorú som nikdy nevidela živú, padá studená zem, to na mňa zrazu doľahlo. Už nedokážem zadržať slzy, kotúľajú sa jedna za druhou čoraz rýchlejšie. Z hrude sa mi derú vzlyky. Už nevnímam, kde som a čo sa patrí či nepatrí a čo si pomyslia ostatní. Jednoducho ma to premôže. Nie, nie je to pre trúchlivú atmosféru, nezdá sa, že tu okrem mňa niekto smúti. A vôbec, možno smútiť za niekým, koho človek nepoznal? Asi áno, lebo vnútro mi teraz zvierá smútok ako v kliešťach, stláča ho tak, až vykriknem. Alebo sa mi to len zdalo? Zachytím divné pohľady žien, no v tej chvíli mi je už jedno, či ten výkrik zaznel v mojom vnútri, alebo naozaj. Stane sa spúšťačom môjho plaču, ktorý nedokáže zastaviť ani päst pritlačená na mojich ústach. Nariekam nahlas ako malé dieťa. A kým hlina dopadá na truhlu s chladným telom starej mamy, ja srdcervúco žiaľim za všetkými tými rokmi, ktoré sme premeškali, za všetkými prázdninami, ktoré som u nej nestrávila, za všetkými príbehmi, ktoré sme si nepovedali, za útechou, ktorú sme si navzájom neposkytli, ale najviac za láskou, ktorej sa mi od nej nedostalo. Všetci na mňa nepokryte civejú. Viem, že v tej chvíli sa stávam súčasťou miestnych legend, ešte roky si budú rozprávať o žene, čo sa jedného dňa zjavila v dedine a ktorú nik ne-

poznal a ktorá predviedla na cintoríne veľkolepý obrad smútenia. Ale ja naozaj trúchlim, hoci nielen za ženou, ktorá tu leží a ktorá splnila svoju povinnosť, a to uvoľniť miesto na zemi deťom svojich detí a ich deťom. Asi jediná povinnosť, ktorú splnila voči mne. V tej chvíli totiž pochovávam aj nádej, že sa raz dozviem, kto bol náš otec, mňa a mojej sestry. A plačem i nad všetkými vecami, ktoré sa mi v živote prihodili, a možno ešte viac nad tými, čo sa neprihodili. Plačem nad príležitosťami, ktoré sme premárnili, i nad tým, že už neprídu žiadne ďalšie.

Náhle si uvedomím, že už niet ani stopy po zívajúcej diere, ktorá pohltila moju starú mamu. Hrob je tunel, ktorý vás prevedie na druhú stranu. Znenazdajky sa mi vynorí v hlave kresba z rozprávkovej knižky, ako sa Janko spúšťa po lane do diery v zemi, aby zachránil princeznú z rúk draka. Jeho neverný kamarát však princeznú vytiahne, a keď sa šplhá späť Janko, lano pustí. Jemu sa podarilo vrátiť do nášho sveta. A hoci ľudí odjakživa lákalo nazrieť do temnoty a na chvíľu ju osvetliť, v reálnom živote to nik nedokázal. Ako to tam vyzerá? Ako sa tam cíti stará mama?

Hrobár poslednýkrát uhladí kopec zeminy lopatou a s úľavou si vydýchne. Farár postáva, stískajúc v ruke čiernu knižku. Nad cintorínom sa náhle rozhostí ticho. Dokonca aj vietor zmlkol, a ani ja už nevzlykám. Všetci akoby sa okúňali. Čo ďalej? Zrazu mi to dôjde: teraz by sa mala vyjadriť sústrasť. Zmätene sa poobzerám, kto ju prijme. Nevieť o žiadnych pozostalých okrem mňa. Ale o tom oni nevedia. Nik z nich netuší, že som krv ženy, ktorej tvár v otvorenej truhle na mórach vyzerala tak prísne a zároveň dôstojne. Keď som sa s ňou pohľadom lúčila, snažila som si jej črty vytesať do pamäti. Aby som mala aspoň niečo, aspoň jednu spomienku.

Opäť sa rozfúka. Pritisnem si tenký sveter k telu. Keď som odchádzala z mesta, netušila som, že tu bude o toľko chladnejšie. Nik ma na to neupozornil. Moja mama mohla, no tá nevedela, že som sa do jej rodného kraja vybrala. Urobila som to v náhlom popude mysle, hoci tú situáciu som prežila v predstavách aspoň stokrát: videla som sa, ako sem

prichádzam a zvoním pri bráničke, otvára mi milá žena so sivým drdom a zamúčenou zásterou, z dverí zavanie vôňa čerstvo upečenej bábovky, stará mama si posunie okuliare na nose, lepšie sa mi prizrie a rozplače sa. Spozná ma hneď, človek predsa nezaprie vlastnú krv. Privinie si ma silno na hrud' a povie: „Dieťa moje, toľko som na teba čakala! Všade som po vás pátrala, napísala som sto listov, no vždy sa vrátili neotvorené. Ach, aká som šťastná, teraz sa mi splnila najväčšia túžba môjho života!“

Ale teraz je už neskoro.

Hrobár si opráší ruky a vytiahne z vrecka pokrčený balíček cigariet. Jednu si z neho vyklepe, škrtne zápalkou a spokojne si potiahne. Cez plece sa obzrie na kňaza. Ideš? vyzýva ho pohľadom. Muž v sutane na mňa nerozhodne pozrie, no potom sa pridá k odchádzajúcim. Možno ho čaká ďalší pohreb alebo má jednoducho veľa práce. Možno do jej náplne patrí aj útecha veriacich ovečiek, no ja nie som jedna z nich.

Ženy sa poberú za ním. Určuje smer, tu ešte niekým je. Tu, v Bohom zabudnutej dedine, kde ľudia, i keď Boh na nich zabudol, oni naňho nie. Upriem zrak na náhrobnú tabuľu. Písmená sa mi rozplývajú pred zaslzenými očami. Vnútro mám plné podivnej prázdnoty, typickej po dlhom plači. Alebo som plakala krátko? Stále sa neviem ukotviť v čase ani v priestore, akoby som visela kdesi vo vzduchoprázdne. Premočená vreckovka v prstoch mi začína tuhnúť od mrazu.

„Nachladneš, keď tu budeš len tak stáť,“ ozve sa za mnou zrazu ženský hlas.

Neobzriem sa. Žena váhavo pristúpi bližšie a jej plece sa dostane do môjho zorného uhla. Mlčky bok po boku stojíme nad čerstvým hrobom. Uvedomím si, že tá žena musela poznať starú mamu i jej dcéru, moju mamu, a tým i odpovede na mnoho otázok, čo sa mi takmer za dvadsaťdva rokov mojej existencie nazbieralo v mysli. Podlomia sa mi kolená.

„Myslela som si, že príde tvoja mama,“ podotkne neznáma.

Ešte stále sa môžem tváriť, že som nič nepočula. Slová, ktoré nepočujeme, akoby neexistovali. Presne ako ľudia, ktorých sme nepoznali.

Ani tí neexistovali, aspoň nie pre nás. Pichne ma žiarlivosť. Tá žena po mojom boku poznala starú mamu. Prečo som ju nepoznala ja? Pocítim zlosť. Na obe. Na tie ženy, čo trčali v tomto zabudnutom kúte a klebetili na priedomí namiesto toho, aby nás našli. Prečo nás stará mama nešla hľadať? A prečo ju táto žena nevyhnala, aby nás našla?

„Bola to dobrá žena,“ šepne žena, akoby videla do mojej hlavy.

V tej chvíli sa mi zrak konečne vyjasní a ja si prečítam nápis na náhrobnom kameni: „Tu odpočívá milovaný manžel a otec Ján Vološin,“ a hneď vedľa: „a milovaná manželka a matka Mária Vološinová.“ Pod jej menom je iba dátum narodenia, rok úmrtia je zatiaľ nedokončený. Vždy sa mi zdalo zvláštne vyryť si na náhrobnú dosku meno i rok narodenia dopredu. Ale ktovie, možno sa na to budem pozeráť inak, keď zostar-nem. Najmä, keby sa o to po mojej smrti nemal kto postarať. Pokiaľ viem, moja mama nemá súrodencov. O to viac som nechápala konanie starej mamy, ktorá zapudila svoju jedinú dcéru. Žena vedľa mňa jej asi nahrá-dzala vlastnú rodinu. Konečne sa na ňu odvážim pozrieť.

„Poznali ste ju dobre?“

„Áno,“ odvetí žena a chytí ma za lakeť. „Poď, pozývam ťa ku mne na čaj.“

Dám sa ňou bez odporu viesť. Stále ma pevne drží. Pripadá mi to, akoby sa za mnou zo záhrobia načahovala ruka starej mamy. Trávnatý svah, pokrytý srieňom, sa šmýka, kráčam opatrne, lebo žena sa o mňa opiera celou váhou. Keď za nami zavrzga bránka, zastavím sa a obzriem. Cintorín pôsobí smutno. Hroby sa k sebe nakláňajú, akoby si vo svojej opustenosti chceli poskytnúť útechu. Sú odtlačkom histórie dediny, plné príbehov ľudí, čo tu žili. Onedlho však tie príbehy nik nevyľúšti. Umie-rajú starí ľudia, ktorí ešte vedia, kto bol ten a kto henten, a mladí od-chádzajú do miest. Časom sa domy rozpadnú, náhrobné kamene vyvrátia a o pár desaťročí o tých ľuďoch nebude nik vedieť. Dedina sa zmení na kľbko, ktorého nite sa rozutekajú do sveta a už ich nik nezmotá späť. Prí-behy budú žiť vlastný život. A príbeh dediny sa uzavrie. Ale ešte nebol ten čas. Jeden hrob bol príliš čerstvý, aby upadol do zabudnutia. Jeho príbeh chcem spoznať. Potrebujem to, ak sa chcem pohnúť ďalej, z miesta, kde

som uviazla. Musím spoznať svoju minulosť, ak som chcela mať nejakú budúcnosť.

Na rovnej ceste žena pridá do kroku. Ulicu lemujú nízke domy a spoza ich okien sa na mňa upierajú pohľady, schované za závesmi.

„Asi sa ti zdajú naše domy malé,“ konštatuje žena, sledujúc môj pohľad. „Tu, medzi kopcami, bol odjakživa ťažký život. Ľudia tvrdo pracovali, no i tak nikdy nemali nazvyš. Práca tu bola vždy najdôležitejšia vec v živote ľudí. A cerkev,“ dodá po chvíli. „Taký život ťa zocelí, naučí byť tvrdým,“ zmeria si ma krátkym, rýchlym pohľadom.

Byť tvrdým neznamená zatvrdiť sa, pomyslím si s istou horkosťou. Konanie starej mamy sa týmto nedá ospravedlniť. Moja mama sa predsa kvôli nej nikdy nestala skutočnou mamou. Aspoň nie takou, akú som si želala. Lebo matkou sa človek nestáva tým, že porodí dieťa.

O chvíľu zastavíme pred celkom zachovalým domom. Už len jeden krok, aby som prekročila jeho prah, no zrazu ma chytí slabosť. Čo ak sa dozviem veci, ktoré budú iné, ako si predstavujem? Čo ak ich neviem práve preto, lebo sú zlé? Príde mi nevoľno z predstavy, že o chvíľu otvorím Pandorinu skrinku. V mysli sa mi zjaví obraz mamy s mokrým uterákom na hlave proti bolesti, ako leží na gauči v obývačke. Netuší nič o tom, že som tu. Čo keď moje kroky spôsobia, že sa jej krehké bezpečie rozbije ako zrkadlo na tisíc kúskov, ktoré už nik nezlepí? A keď aj áno, bude odrážať iba pokrivenú realitu. Akoby sme niekedy žili v nejakej inej, preletí mi myslou.

Zrak mi vybehne po streche, obrastenej machom, a sklízne na oblé kopce, obkľučujúce údolie. Zaduje vietor a je ostrejší než predtým. Strašie ma. Obloha potemnela a zo severu sa po nej ženú čierne mračná. Zrazu sa zablysne a kdesi v diaľke zaduní hrom. A vtedy môj hnev zmizne a mňa znovu celú premkne zármutok. Teta ma postrčí dnu a len čo za nami zavrie dvere, vonku sa rozpútajú besy. Keď z malej predsiene prechádzame do kuchyne, musím sa zohnúť. Za moju výšku môžu pravdepodobne gény. Gény otca, toho, ktorého som nikdy nevidela, mama je totiž nízka.

Žena si rozviaže šatku a vytrasie ju, pričom si ma ukradomky prezerá. V očiach sa jej zrači zmätok, a keď podpaľuje pokrčené noviny, ruky sa jej trasú. Strčí ich medzi pripravené triesky v peci.

„Hneď bude teplo,“ povie a pribuchne mriežku. „Inak, ja som Zuzana Márová,“ povie a naberie do plechovej kanvice vodu z vedra. Postaví ju na platňu. „Uvarím čaj.“

Kto som ja, vie, a tak iba mlčky prikývnem a ďalej rozpačito postávam pri dverách. Vtedy sa spamätá a rukou ma vyzve, nech si sadnem. Stolička, niekoľkokrát premaľovaná zelenkavým náterom, ktorý miestami odpadáva, podo mnou zavrzga. Rukou prihladím umelohmotný obrus, pripnutý po stranách kovovými sponami. Zahučaly hory, zahučaly lesy, preslabikujem nápis, vyšitý modrou bavlnkou na kedysi bielom, teraz zažltnutom plátne. Visí vedľa dreveného kredenca, ktorý je bledozelený, ako tie dve stoličky. Miesto pre dvoch ľudí, nie je to málo? Ona však asi viac nepotrebuje. V sklenej vitríne kredenca je vystavená obedová súprava. Vyzerá novo, akoby z nej ešte nik nejedol. Voda zovrie a žena do nej hodí za hrst sušených bylín. Na stôl položí dve šálky. Sú trochu otlčené, očividne často používané. Potom si konečne sadne, zopne ruky a nakloní sa ku mne:

„To ja som vám poslala telegram.“

V duchu si spomeniem na poštárku, ktorú som stretla na schodoch pred naším domom. „Daj ho mame,“ s úľavou mi strčila telegram do ruky, že nemusí ísť až na najvrchnejšie poschodie, kde bývame. Samozrejme, že som si ho prečítala. Dlhú chvíľu ma na schodoch oblievalo teplo i zima. Konečne som mala niečo, čoho som sa mohla chytiť. Nieкто tam – z minulého života našej mamy, od ktorého nás úplne odtrhla, o nás napriek tomu vedel. Takže to bola táto žena.

„Tvoja mama asi nemohla prísť,“ konštatuje a znie to ako otázka.

„Ona ani nevie, že som tu,“ poviem iba toľko. Pravda je totiž taká, že keď som mame podala telegram, zaľahla na svoj gauč a celý deň sa z neho nezdvihla. Odmietla ísť na pohreb vlastnej matky a to isté chcela aj odo mňa. Neposlúchla som. Na rozdiel od mojej sestry, ktorá tiež ostala

doma. S maminou rodinou nechcela mať nikdy nič spoločné. Ticho medzi nimi zhutnie. Žena akoby stratila istotu, s ktorou ma na cintoríne tak pevne schmatla.

„Po kom si taká vysoká?“ vyhrkne zrazu.

„Asi po otcovi.“ Pozriem jej priamo do očí: „Poznali ste ho?“

Žena sa postaví a kutáčom rozhrabne oheň. Vzdychne si, akoby už oľutovala, že ma sem zavolala. Ktovie, či ju stará mama vôbec požiadala, aby nám poslala telegram po jej smrti. Veď ak nemala záujem udobriť sa za života? Mŕtvi predsa nepotrebujú rozhrešenie. Existencia očistca mi vždy pripadala nepravdepodobná. Zlé skutky už nemožno po smrti napraviť. Na to je vymedzený čas počas života na zemi, i keď nevieme, koľko bude trvať. Ale platí absolútne a nemenne, aj keď podľa Einsteinovej teórie relativity sa čas za určitých okolností spomaľuje.

Žena sa tvári nerozhodne. Hádam sa bojí narušiť pokoj mŕtvych, tak ako ja zas pokoj živých. Lebo moja mama možno práve teraz našla svoj pokoj. Kým stará mama žila, určite každý deň riešila dilemu, či sa s ňou spojiť. Možno sa mýlim a mama práve stratila nádej, s ktorou dovtedy žila, nádej, že to urobí, niekedy, hádam zajtra... No čím dlhšie človek niečo odkladá, tým viac sa od toho vzdáva, až sa raz ocitne tak ďaleko, že už to nejde.

Žena sa vráti k stolu. „Nuž, ako sa to vezme. Viem, kto bol tvoj otec. Akurát... teraz si nie som istá.“

„V čom?“

„Či si vysoká po svojom otcovi.“

„Mama je dosť nízka. A starých rodičov, tých som nepoznala.“

„Tu v horách sme skoro všetci nízki.“

Naznačuje mi tým, že môj otec nebol odtiaľ?

„Ako vyzeral?“ šepnem a odpijem si čaj. Za oknom zúri normálna snehová metelica. Ktovie, či sa sem v takom počasí autobus vôbec vyškrabe. Možno nie a ja tu stvrdnem naveky, časom sa zhrbím, začnem nosiť šaty po starej mame a dovším tak osud. Človek by nemal opúšťať miesta, kde sa narodil. Ak to aj urobí, mal by sa vrátiť domov aspoň zomrieť.

„No, bol nízky. A čierny ako čert. Vlasý, oči... všetko mal čierne. Marka, tvoja stará mama,“ doplní žena rýchlo, „ho potom aj volala čert...“

Rukou si mimovoľne prejde po tvári, okrúhlejšie ako mesiac za splnu. Je mi zrkadlom, v ktorom ako nevidomá cítim svoje modré oči a vlasý žltej pšenice.

„A možno nemal,“ rozhodí žena neisto ruky. „Ja som ho vlastne ani nevidela. A Marka ho tiež vídávala skôr za tmy. A v noci sa zdá všetko čierne.“

Som zmätená. Za tmy? A čo moja mama? Kedy ho vídávala ona, za bieleho dňa? Asi ťažko, veď také veci ako plodenie detí sa v tej dobe robili potajomky. A za bieleho dňa to ide ťažko. Vtedy veru nevládli dnešné móresy, ktoré nútia dievča spať s chlapcom, ak si ho chce udržať.

„Prečo ste nám poslali telegram?“

„Ja...“ žena zabori lyžičku do zaváraninovej fľaše s hustým a tmavým medom a potom ho posunie ku mne. „Daj si, to je lesný med. Najzdravší.“

Dolejem si z čajníka už trochu vychladnutú tekutinu a bez odporu si do nej pridám plnú lyžicu medu, hoci inokedy nesladím. Hustý med sa rozlieza z lyžičky ako chobotnica, ťahajúca svoje chápadlá. Olížem z nej zvyšky medu a vtedy mi napadne bláznivá myšlienka. Ešte pred pár dňami tu možno sedela stará mama a sladila si čaj, presne ako ja. Možno vo fľaši ešte ostali jej sliny z lyžice, posledné stopy jej fyzickej prítomnosti, sotva badateľné. Cítim sa ako kanibal: rozoberám a prežívam život mŕtveho bez toho, aby sa mohol brániť. Nie je fér, že ľudia tak často ignorujú poslednú vôľu svojich blízkych. Ak ma stará mama nechcela poznať, akým právom tu sedím a rýpem sa v jej živote? Napriek všetkým pochybnostiam viem, že to musím urobiť. Lebo v mojom živote sú veľké medzery a hrozí, že sa rozpadne na márne kúsky, ako život mojej mamy.

„Dlho ste poznali starú mamu?“ Zvláštne, ako som si po pár minútach privykla na to oslovenie, hoci som ho nikdy nemala komu povedať.

„Celý život,“ vyriekne žena a zrazu sa jej z očí bez varovania pustia slzy. Traslávým hlasom dodá: „Bude mi veľmi chýbať.“ Podíde ku kredencu a chvíľu sa prehrabáva v zásuvke. Vytiahne zažltnutú obálku a po-

sunie ju ku mne. S chvejúcimi prstami z nej vytiahnem čiernobiele obrázky. Na prvej fotografii sú tri mladé dievčatá na kraji lúky, v pozadí za nimi spoznávam kopce nad dedinou. Dievčatá hanblivo skláňajú tvár, spod šatiek, stiahnutých hlboko do tváre, im nezbedne vykúkajú oči. Držia sa tesne pri sebe, akoby sa báli tej zvláštnej skrinky oproti nim. Netuším, ktorá je moja pramatka. Mohla by som len tak pichnúť do obrázka a náhodne vybrať hociktorú z tých troch plachých horaliek.

„Tu som ja a toto je Marka,“ nakloní sa ku mne žena.

Dotknem sa prstom mladej žiarivej tváre, takej vzdialenej od voskovej masky ženy na márach. Teta sa pri tom, ako mi ukazuje tých pár fotografií, mení priamo pred očami. Rozpaky sa vytratili, hlas omladol. O každej postave mi podrobne rozpráva. Tých fotiek nie je až tak veľa. Ľudia sa voľakedy fotili výnimočne, kým dnes zaplňajú albumy, akoby to mala byť jediná vec, čo chcú zanechať svojim potomkom. Pravda, my so sestrou sme výnimkou. Moja prvá fotografia pochádza z prvého školského dňa. Mračím sa na nej a schovávam za spolužiačku, dodnes si pamätám, ako som sa bála. Akoby som sa v maminom živote zjavila až ako šesťročná. Kde som bola dovtedy? To som nikomu nestála za to, aby ma odfotil? Tieto otázky ma trápili často. Fakt je, že som sa na mamu nepodobala vôbec. Moja staršia sestra, ktorá po nej zdedila aspoň líčne kosti a plné pery, ma rada hnevala tým, že som adoptovaná. Vraj ma mama našla pohodenú na ulici, rok po vojne. Často ma trápievala nočná mora, že si neviem spomenúť na nič zo svojej minulosti. Budievala som sa celá spotená a dovtedy zatínala prsty, kým som si neprivolala tých pár spomienok, na ktorých som tak lipla, a nezafarbila prázdne miesta v mysli. Boli to iba bledé odlesky, no jednoznačne v nich vystupovala mama. Alebo nie? Spomienky vraj nikdy neodrážajú realitu. Spomienky žijú svoj vlastný život, dokonca jedna a tá istá spomienka môže mať aj sto rôznych životov v hlavách ľudí, ktorí síce majú spoločnú skúsenosť, no každý ju vidí úplne inak. A niekedy si človek vytvorí spomienku z ničoho. Ktovie, či to nie je aj môj prípad. Tak zúfalo som totiž túžila aspoň po niečom, čo by ma presvedčilo, že patrím k mame a sestre. Dost, že som

nepoznala otca. A teraz som bola tu, lebo som potrebovala viac spomienok. Človek bez spomienok je ako strom bez koreňov, dlho sa vzpriamene neudrží. Stačí víchrica či skúšky a človek-strom padne.

Žena stále rozpráva, akoby tým mohla oživiť starú mamu, svoju najlepšiu priateľku. Poznali sa od detstva, a keďže ona sa nikdy nevydala, stará mama sa časom stala jej jedinou rodinou.

Začínam byť netrpezlivá. Už som dopila čaj a stále neviem o mojom otcovi viac ako to, že bol čierny. Kto bol ten tmavý muž, čo dokázal splynúť s čiernou nocou? Pod jej rúškom sa páchajú zlé veci. Znásilnili moju mamu?

„Čo ešte viete o mojom otcovi?“ zaútočím priamo.

Žena si prihladí vlasy, zopnuté do hladkého drdola:

„Nie si hladná?“

Nasilu sa usmejem. Som, som hladná, ale po informáciách o svojom otcovi, chcem vedieť, čo to bolo za chlapa, prečo sa o mňa vôbec nezaujímal a čo je s ním. Chcem sa ukotviť, a na to potrebujem kotvu, ktorou má byť môj otec, muž s konkrétnym menom, aj keby medzi nami mala byť dlhá reťaz, len nech je, aj to mi postačí.

„Teta, mama mi nikdy neprezradila, kto je môj otec. V rodnom liste mám v kolónke otec napísané neznámy.“

„Hej,“ vzdychne si. „Bolo to ťažké. Najmä pre Marku.“

Znovu sme pri starej mame. Prečo mi už nepovie, dofrasa, aspoň jeho meno?

„Ale tak si to želala najmä tvoja mama. Nechcela uviesť meno otca ani za živý svet. A tvoja stará mama sa zaťala.“

„Ako zaťala? Čo sa vlastne stalo?“

„Kto si to už dnes má pamätať?“

„Vy si to musíte pamätať. Stará mama sa vám určite zdôverila.“ Zmocní sa ma beznádej. To mi chce naozaj povedať, že na to zabudla?

„To áno. Ale Marka mi možno povedala iba to, čo si myslela, že je pravda, alebo iba to, čo mi povedať chcela. Ktovie, či mi povedala všetko, čo sa dozvedela od dcéry. Ale ani ona jej nemusela povedať celú pravdu.“

Lebo v skutočnosti ju pozná iba tvoja mama. A iba ona by ti mala povedať, kto je tvoj otec.“

To som sem prišla zbytočne? Vyskočím a podídem k oknu. Človek by povedal, že tá blízkosť hôr, ich majestátnosť dá človeku trochu nadhľadu. No srdce starej mamy sa zatvrdilo a svoju jedinú dcéru nechala odísť.

Snehové vločky na zelenej tráve vytvárajú zvláštny kontrast, i na šialený apríl.

„Prečo ste nám potom poslali telegram? Keď mi nechcete nič povedať?“ zvrtnem sa k nej s vyčítavým pohľadom.

Žena si iba vzdychne a v očiach sa jej znovu lesknú slzy. Náhle mi jej príde ľúto. Akým právom ju obviňujem z vecí, ktoré by som v prvom rade mala vyčítať svojej mame? Táto žena tiež utrpela stratu. A trpí viac ako ja.

„Mohli ste mi napísať skôr,“ dodám zmierlivo. „Keď ste o nás vedeli.“

„Neviedela. Adresu som našla u Marky v zásuvke. Ležala navrchu. Vedela, že sa o ňu po smrti postarám ja. Myslela som, že by chcela... že hádam to mala na mysli, keď ju tam nachystala. Aby som napísala tvojej mame. Povinnosť som si splnila,“ odstúpi od stola. Zrazu sa preľaknem, čo keď ma odtiaľto vyženie, lebo mi zazlieva, že moja mama nevyhľadala starú mamu, ktorú tak sklamala, a všetky tie veci. Ľudia sa občas vedia hnevať tak, akoby potomok niesol vinu za konanie svojich predkov.

„Počkajte,“ vyhrknem. „Nemohla by som vidieť dom, kde žila stará mama?“

Prekvapene na mňa pozrie.

„Prosím,“ nalieham. Ten dom musím vidieť, sama síce neviem prečo, ale som presvedčená, že keď to nájdem, zistím to. Chcem pochopiť, prečo stará mama odvrhla svoju dcéru. Pochopiť znamená odpustiť. A človek by nemal dušiť v sebe hnev. Zožerie ho to ako rakovina. Pre mňa bolo vždy jednoduchšie hnevať sa na starú mamu ako na mamu.

„Neviem,“ stále váha, akoby to mohlo starej mame prekážať. Prečo by malo? Je mŕtva. A mŕtvym už nezáleží na veciach. V nehmotnom svete, kam sa ich duše presunuli, ich už materiálne statky neťažia. Ale

mne to môže veľmi pomôcť. A aj jej. Lebo len živí sa starajú o mŕtvych. Teta Zuzana je už stará, keď zomrie, kto sa postará o hrob starej mamy? Ja budem žiť a stará mama bude žiť ďalej skrz mňa. Inak jej hrob spustne a jej príbeh upadne do zabudnutia.

Zrazu priamo nad nami udrie hrom. Dom sa zatrasie a okenné tabule zadrnčia. Žena sa prežehná. Napäto stojí, s hlavou mierne vyvrátenou dohora, akoby čakala, že nebo nepovedalo posledné slovo. Alebo niekto iný, napríklad stará mama, ktorá jej posielala takto znamenie, že sa hnevá. Musím rýchlo konať.

„Chcela by som sa s ňou zmieriť,“ poviem naliehavo a podídem k nej do stredu izby. Dve ženy, čo sa nikdy nestretli a ktoré spojila smrť jednej ženy. Pozeráme na seba uprene, akoby sme si chceli dovidieť na dno duše. Ľudia si stále myslia, že sa to dá, a pritom človek má problém dohliadnuť na dno vlastnej duše.

Búrka vrcholí priamo nad nami. Na líci pocítim chladný závan, a hoci nie som poverčivá, na chvíľu si pomyslím, že je to duša starej mamy, ktorá sa nevie odlúčiť od blízkych. V kúte miestnosti začne kvapkať voda. Kvap, kvap, kvap, akoby odkvapkávalo náš čas na zemi. A možno len čas, ktorý ostáva nám dvom.

Žena prvá sklopí zrak, nevydrží môj prosebný pohľad. Podíde k stolu a chvatne potiahne zásuvku. Vytiahne z nej kľúč, uviazaný na červenej stužke, a vloží mi ho do dlane. Leží tam odovzdane ako ranený vtáčik, z ktorého vyteká pramienok krvi: rob si so mnou, čo chceš, teraz to už záleží na tebe. Naskočí mi husia koža. Mám kľúč od trinástej komnaty, no som rozhodnutá do nej vstúpiť, čokoľvek tam bude. Zničiť môžem len môj svet, a ten je mojím výhradným. Nik nemá právo starať sa doň.

„Podť,“ vyzve ma žena, uviaže si šatku a cez plecيا prehodí vlniak.

V tej chvíli sa búrka utíši. Vzdala to, keď videla, že ma neodstraší. Všade za oknami cítim zvedavé pohľady. Mám chuť zvrtnúť sa a zabúchať na sklo. Vystrašiť ich. Dedinčanov. V mojich očiach sú aj oni vinní. Malé spoločenstvá sa správajú úzkoprso a nič neodpúšťajú. To oni ukrižovali moju mamu a prinútili starú mamu byť takou, akou sa stala.